

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-5>

УДК 330.3

ПЕРЕДУМОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

PREREQUISITES FOR INCREASING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF ROAD TRANSPORT ENTERPRISES

Богуславська Світлана Іванівнадоктор економічних наук, професор,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6834-9765>**Поденко Дмитро Олександрович**студент,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9150-0064>**Bohuslavska Svitlana, Podenko Dmytro**

Cherkasy National University named after B. Khmelnytskyi

У статті досліджено різні методи та стратегії, які можуть бути використані для підвищення ефективності автотранспортних підприємств в сучасних умовах господарювання. Досліджено процес оптимізації маршрутів, що є одним з ключових методів для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Проаналізовано впровадження екологічних технологій у діяльність автотранспортних підприємств. Досліджено управління витратами, що є важливим аспектом для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Проаналізовано основні напрями та методи інвестування автотранспортної інфраструктури. Обґрунтовано процес автоматизації та впровадження інформаційних систем для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств у сучасному світі. Досліджено основні напрями підвищення якості обслуговування клієнтів підприємства. Обґрунтовано необхідність проведення курсів підвищення кваліфікації персоналу автотранспортних підприємств.

Ключові слова: економічна ефективність, транспорт, автотранспортні підприємства, розвиток, транспортні послуги.

Transport companies play a key role in the development of national and global economies. They transport goods and people, ensuring the movement of resources and creating opportunities for trade and investment. Optimizing their activities can help increase the gross domestic product and increase economic stability. The transportation industry is very competitive. Enterprises that demonstrate high efficiency and quality of services have an advantage in the market. Studying and developing the prerequisites for improving efficiency becomes strategically important to ensure success in this market. The article examines various methods and strategies that can be used to increase the efficiency of motor transport enterprises in modern economic conditions. The process of route optimization, which is one of the key methods for increasing the economic efficiency of motor transport enterprises, has been studied. The implementation of environmental technologies in the activities of motor transport enterprises is analyzed. Cost management is studied, which is an important aspect for increasing the economic efficiency of motor transport enterprises. The main directions and methods of investment in motor transport infrastructure are analyzed. The process of automation and implementation of information systems to increase the economic efficiency of motor transport enterprises in the modern world is substantiated. The main directions of improving the quality of customer service of the enterprise were studied. The need to conduct advanced training courses for the personnel of motor transport enterprises is substantiated. Increasing the economic efficiency of motor transport enterprises is a critical task that requires a comprehensive approach and the implementation of various methods and strategies. Prerequisites for improving efficiency include the optimization of logistics processes, the use of innovative technologies, infrastructure improvements and investments, staff training and improved customer service. All the factors investigated in the article together contribute to increasing competitiveness and achieving economic efficiency of motor transport enterprises in the modern business environment.

Keywords: economic efficiency, transport, motor transport enterprises, development, transport services.

Актуальність дослідження. Транспортні підприємства відіграють ключову роль у розвитку національних та глобальних економік. Вони перевозять товари і людей, забезпечуючи рух ресурсів і створюючи можливості для торгівлі та інвестицій. Оптимізація їхньої діяльності може сприяти збільшенню валового внутрішнього продукту і підвищенню економічної стійкості. Транспортна галузь дуже конкурентоспроможна. Підприємства, які виявляють високу ефективність та якість послуг, мають перевагу на ринку. Вивчення та розробка передумов підвищення ефективності стає стратегічно важливою для забезпечення успіху на цьому ринку.

У великій мірі, успіх автотранспортних підприємств залежить від їх здатності адаптуватися до змінних умов, оптимізувати витрати та забезпечити високу якість послуг. Тому дослідження передумов підвищення економічної ефективності цих підприємств є надзвичайно актуальним і важливим завданням для практиків та дослідників.

Аналіз останніх наукових досліджень. Вітчизняні науковці вивчають різні аспекти економічної діяльності автотранспортних підприємств. Наприклад, В. Г. Шинкаренко аналізує поліпшення автотранспортних послуг та маркетингове управління цих підприємств. Н. Є. Муромець досліджує стійке функціонування регіональної автотранспортної системи. І. Ю. Зайцева концентрується на захисті автотранспортних підприємств від недружніх поглинань. О. М. Криворучко досліджує менеджмент бізнес-процесів та управління персоналом автотранспортних підприємств. Я. В. Шевчук аналізує автотранспортну інфраструктуру, а Д. С. Примак займається формуванням виробничих потужностей автотранспортних підприємств. І. А. Дмитрієв також займається оцінкою ефективності інвестиційних проектів на підприємствах автомобільного пасажирського транспорту. Зараз актуальним є об'єднання наукових досліджень у галузі економіки автотранспортних підприємств на основі теорії контролінгу.

Постановка цілей дослідження. Метою дослідження є вивчення різних методів та стратегій, які можуть бути використані для підвищення ефективності автотранспортних підприємств в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення економічної ефективності автотранспортного підприємства вимагає комплексного підходу та розгляду різних аспектів діяльності. Розглянемо декілька

методів, які можуть сприяти підвищенню ефективності таких підприємств:

1. Оптимізація маршрутів: Оптимізація маршрутів є одним з ключових методів для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Вона базується на використанні сучасних систем геолокації, транспортного управління та аналізу даних для оптимізації маршрутів доставки та перевезення товарів і пасажирів [1].

GPS-технологій дозволяє підприємствам в реальному часі відстежувати рух автотранспорту і точно визначати його місцезнаходження. Це дозволяє оптимізувати маршрути на основі актуальних даних про дорожні умови та трафік [2]. Збір і аналіз даних про рух автотранспорту, історію маршрутів та часи доставки допомагають підприємствам розробляти більш ефективні маршрути. Це може включати в себе вибір оптимальних шляхів, які зменшують кількість пробігу та час на дорозі. Впровадження систем транспортного управління дозволяє в реальному часі керувати рухом автотранспорту, надсилати водіям інструкції щодо оптимальних маршрутів та розв'язувати проблеми на місці. Це підвищує контроль над процесом доставки та дозволяє реагувати на зміни умов швидко та ефективно.

Оптимізація маршрутів, також, допомагає скоротити відстані, які автотранспорт проїжджає, та споживання пального. Вибір оптимальних маршрутів та уникнення заторів дозволяють знизити час на доставку товарів або пасажирів.

Оптимізація маршрутів є важливим інструментом для підвищення продуктивності та зниження витрат у транспортній галузі. Вона дозволяє підприємствам досягти ефективнішого використання ресурсів і забезпечити вищий рівень обслуговування клієнтів.

2. Впровадження екологічних технологій: Впровадження екологічних технологій у діяльність автотранспортних підприємств є ключовим кроком у покращенні їхньої економічної ефективності і впливу на навколишнє середовище. Цей метод передбачає заміну застарілої автотехніки на більш сучасну, екологічно чисті транспортні засоби, а також впровадження інших технологій для зменшення негативного впливу на довкілля [3].

Заміна застарілих автомобілів та грузовиків на більш сучасні, що відповідають вищим стандартам викидів, сприяє зменшенню викидів шкідливих речовин в атмосферу. Електричні і гібридні автомобілі є більш екологічно

чистими і витратами на пальне мають значно менше порівняно з традиційними бензиновими або дизельними автомобілями. Їх використання дозволяє зменшити витрати на пальне та підвищити прибутковість. Встановлення систем моніторингу витрат пального допомагає водіям ефективніше використовувати пальне, уникати зайвого простоювання і надмірного розходу пального на холостому ході. Використання біопалива, стиснутого природного газу (CNG) або скрапленого природного газу (LNG) може зменшити вплив автотранспорту на довкілля та знизити витрати на пальне.

За допомогою інноваційних технологій, таких як автономне керування та системи управління, можна зменшити навантаження на двигуни автомобілів, що призводить до зменшення викидів та економії пального. Багато країн та регіони запускають програми підтримки екологічно чистого транспорту, що передбачають фінансові стимули та пільги для компаній, які використовують екологічно чистий автотранспорт.

Впровадження екологічних технологій дозволяє автотранспортним підприємствам досягти балансу між підвищенням прибутковості та зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище. Цей метод сприяє створенню сталої та екологічно відповідальної діяльності, що є важливим аспектом в умовах сучасного світу, де велика увага приділяється екологічній стійкості.

3. Ефективне управління витратами: Ефективне управління витратами є важливим аспектом для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Цей метод включає в себе ретельний аналіз, планування і контроль витрат у різних аспектах діяльності підприємства.

Перший крок – це ретельний аналіз всіх видів витрат, які здійснюються на підприємстві, включаючи витрати на пальне, обслуговування автопарку, зарплати, амортизацію, страхування і інші. Цей аналіз допомагає виявити основні джерела витрат і виділити пріоритети для зменшення витрат. На основі аналізу витрат підприємство розробляє бюджет, який визначає максимально можливі витрати в різних сферах діяльності. Бюджет слугує референційним пунктом для контролю витрат і дозволяє встановити керовані цілі. Після встановлення бюджету, підприємство повинно постійно моніторити і контролювати витрати, щоб переконатися, що вони не перевищують встановлені ліміти. Це включає в

себе ведення точних обліків і аналітику витрат в реальному часі [4].

Ефективне управління витратами допомагає підприємствам збільшити прибутковість та конкурентоспроможність, знизити негативний вплив на навколишнє середовище та створити стійку основу для сталого розвитку. Цей метод вимагає системного підходу і постійного вдосконалення, але його результати можуть бути значущими для автотранспортних підприємств.

4. Інвестиції в інфраструктуру: Інвестиції в інфраструктуру є важливим методом для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Цей метод передбачає фінансування та розвиток інфраструктури, яка включає в себе дороги, термінали, ремонт і модернізацію автомагістралей та інших транспортних споруд.

Інвестиції у покращення стану і якості доріг дозволяють автотранспортним підприємствам знизити знос та поломки автомобілів, скоротити час на дорозі та підвищити безпеку руху. Інвестиції в модернізацію та розширення терміналів для вантажоперевезень та пасажирських перевезень дозволяють автотранспортним підприємствам покращити обслуговування клієнтів, зменшити час очікування та прискорити завантаження та розвантаження [5]. Інфраструктурні інвестиції можуть включати в себе будівництво обхідних шляхів та розв'язок, які допомагають зменшити затори на дорогах. Це сприяє більш швидким та ефективним перевезенням товарів та пасажирів.

5. Автоматизація та впровадження інформаційних систем: Автоматизація та впровадження інформаційних систем є ключовим методом для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств у сучасному світі. Цей метод передбачає використання сучасних технологій та інформаційних рішень для оптимізації процесів управління та логістики.

Використання інформаційних систем допомагає підприємствам покращити планування і координацію логістичних процесів. Інформаційні системи дозволяють розробляти ефективні розклади руху автотранспорту та оптимальні маршрути для доставки товарів та пасажирів. Також вони забезпечують можливість відстежувати місцезнаходження автотранспорту в реальному часі, що дозволяє підприємствам вести контроль над виконанням розкладів та забезпечити вчасну доставку [6].

Автоматизовані системи допомагають планувати та керувати процесами завантаження та розвантаження, що підвищує ефективність використання автотранспорту та складської інфраструктури. Також вони дозволяють збирати, зберігати та аналізувати велику кількість даних, пов'язаних з логістикою та автотранспортною діяльністю.

Автоматизація та впровадження інформаційних систем дозволяє автотранспортним підприємствам підвищити продуктивність, знизити витрати та покращити обслуговування клієнтів, що призводить до зростання прибутковості та конкурентоспроможності.

6. Підвищення якості обслуговування клієнтів: Підвищення якості обслуговування клієнтів є критичним методом для досягнення економічної ефективності автотранспортних підприємств, оскільки клієнти є важливими для будь-якого бізнесу. Якість обслуговування включає в себе низку факторів, які покращують задоволеність та лояльність клієнтів і можуть впливати на прибутковість та репутацію підприємства.

Важливо надавати послуги доставки вчасно, дотримуючись узгоджених графіків. Запізнення може призвести до втрати довіри та клієнтів. Якість обслуговування включає в себе ефективний клієнтський сервіс, який допомагає вирішувати питання та проблеми клієнтів оперативно та професійно. Важливо забезпечувати ефективну комунікацію з клієнтами, включаючи повідомлення про стан доставки та можливі зміни в графіках. Співпраця та партнерство з клієнтами можуть підвищити їхню задоволеність [7].

Підвищення якості обслуговування клієнтів допомагає підприємствам зберігати та залучати клієнтів, збільшувати прибутковість і створювати стійку основу для подальшого розвитку.

7. Курси підвищення кваліфікації персоналу: Курси підвищення кваліфікації персоналу є важливим методом для підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Цей метод передбачає навчання та розвиток навичок водіїв та іншого персоналу, що допомагає покращити якість та безпеку на дорозі, а також зменшити аварійність та ризики. Курси підвищення кваліфікації для водіїв допомагають покращити їхні навички водіння, включаючи техніку безпечного

водіння, економічне водіння, вміння реагувати на небезпечні ситуації та дотримання правил дорожнього руху. Навчання водіїв з питань безпеки на дорозі допомагає зменшити аварійність та ризики для водіїв, пасажирів та інших учасників дорожнього руху. Це включає в себе вивчення правил та використання безпечних методів водіння [8].

Підвищення кваліфікації сприяє збільшенню професіоналізму водіїв і іншого персоналу, що може покращити якість обслуговування та безпеку клієнтів. Крім водіння, курси можуть надавати навчання з обслуговування і технічних аспектів автомобілів, що допомагає відповідному персоналу у виконанні ремонтів і технічного обслуговування автопарку.

Загалом, підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств вимагає системного підходу та постійного вдосконалення. Комбінація різних методів і стратегій може сприяти зростанню прибутковості та конкурентоздатності підприємства в галузі транспорту.

Висновки. Підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств є критичним завданням, що передбачає комплексний підхід та впровадження різних методів та стратегій. Передумови підвищення ефективності включають в себе оптимізацію логістичних процесів, використання інноваційних технологій, інфраструктурні покращення та інвестиції, підвищення кваліфікації персоналу та покращення обслуговування клієнтів.

Оптимізація маршрутів та використання інформаційних систем дозволяють зменшити витрати на паливо та час на дорозі, що призводить до підвищення продуктивності. Впровадження екологічних технологій сприяє зменшенню викидів та економії на пальному. Ефективне управління витратами допомагає знизити надмірні витрати та збільшити прибутковість. Інвестиції в інфраструктуру поліпшують умови перевезень та обслуговування клієнтів. Підвищення кваліфікації персоналу сприяє покращенню навичок водіїв та безпеці на дорозі. Підвищення якості обслуговування клієнтів допомагає зберігати та залучати клієнтів, покращуючи репутацію та прибутковість. Усі ці фактори разом сприяють збільшенню конкурентоспроможності та досягненню економічної ефективності автотранспортних підприємств в сучасному бізнес-середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сумець О. М. Оптимізація розподілу автотранспорту за маршрутами обслуговування торгових точок з продажу хлібобулочних виробів: [монографія]. Харків, 2016. 120 с.
2. GPS как ефективна система контролю транспорту і спецтехніки. URL: <https://vikna.if.ua/cikavo/123517/view>
3. Гончаренко М. Ф., Білоус С. П., Пархоменко Н. М. Роль екологічного фактору в стійкому розвитку інтеграційних процесів в економіці регіону. *Актуальні проблеми економіки*. 2020. № 9 (230). С. 4–14.
4. Каличева Н. Є., Вибойченко Ю. С. Удосконалення управління витратами підприємств транспортної галузі в сучасних умовах. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 52. С. 175–179.
5. Сич Є. М., Ільчук В.П. Інноваційно-інвестиційні комплекси транспорту: методологія формування та розвитку: [монографія]. Київ : Логос, 2006. 264 с.
6. Кашканов В. А., Кашканов А. А., Кужель В. П. Інформаційні системи і технології на автомобільному транспорті: навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2020. 104 с.
7. Єлагин Ю. В. Сутність та роль логістичних підходів в підвищенні ефективності обслуговування пасажирів. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. Харків : УкрДАЗТ, 2013. № 44. С. 44–46.
8. Білоус С. П. Системне управління інтелектуальним потенціалом в процесі забезпечення і розвитку економічної стійкості організації. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2020. Вип. 3. С. 60–70.

REFERENCES:

1. Sumets O. M. (2016) Optymizatsiya rozpodilu avtotransportu za marshrutamy obsluhovuvannya torhovykh tochok z prodazhu khlibobulochnykh vyrobiv [Optimizing the distribution of motor vehicles along the service routes of retail outlets selling bakery products]: monohrafiya. Kharkiv. 120 p. (in Ukrainian)
2. GPS kak efektyvna systema kontrolyu transportu i spetsstehniky. [GPS as an effective control system of transport and special equipment]. URL: <https://vikna.if.ua/cikavo/123517/view> (accessed September 14, 2023).
3. Honcharenko M. F., Bilous S. P., Parkhomenko N. M. (2020) Rol ekolohichnoho faktorv v stiykomu rozvytku intehratsiynykh protsesiv v ekonomitsi rehionu [The role of the environmental factor in the sustainable development of integration processes in the economy of the region]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 9 (230), pp. 4–14.
4. Kalycheva N. Ye., Vyboychenko Yu. S. (2015) Udoskonalennya upravlinnya vytratamy pidpryyemstv transportnoyi haluzi v suchasnykh umovakh [Improvement of cost management of transport industry enterprises in modern conditions. Herald of the economy of transport and industry]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 52, pp. 175–179.
5. Sych Ye. M., Ilchuk V. P. (2006) Innovatsiyno-investytsiyni komplekxy transportu: metodolohiya formuvannya ta rozvytku [Innovative and investment complexes of transport: methodology of formation and development]: monohrafiya. Kyiv: Lohos. 264 p. (in Ukrainian)
6. Kashkanov V. A., Kashkanov A. A., Kuzhel V. P. (2020) Informatsiyni systemy i tekhnolohiyi na avtomobilnomu transporti [Information systems and technologies in road transport: a study guide]: navchalnyy posibnyk. Vinnytsya: VNTU. 104 p. (in Ukrainian)
7. Yelahyn Yu. V. (2013) Sutnist ta rol lohistychnykh pidkhodiv v pidvyshchenni efektyvnosti obsluhovuvannya pasazhyriv [The essence and role of logistics approaches in increasing the efficiency of passenger service]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. Kharkiv: UkrDAZT, no. 44, pp. 44–46.
8. Bilous S. P. (2020) Systemne upravlinnya intelektualnym potentsialom v protsesi zabezpechennya i rozvytku ekonomichnoyi stiykosti orhanizatsiyi [System management of intellectual potential in the process of ensuring and developing the economic stability of the organization]. *Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 3, pp. 60–70.